

VẤN ĐỀ SỞ HỮU TRÍ TUỆ ĐỐI VỚI CÁC CƠ SỞ SẢN XUẤT KINH DOANH HIỆN NAY

LÊ THỊ THANH TÂM

Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Quảng Bình

Trong thời đại phát triển của nền kinh tế tri thức và hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay, vấn đề sở hữu trí tuệ (SHTT) và bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ ngày càng đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển chung của nhân loại. Với sức ép cạnh tranh hết sức khốc liệt của nền kinh tế thị trường, muốn tồn tại và phát triển các cơ sở sản xuất kinh doanh (gọi chung là doanh nghiệp) phải thực sự đi vào “chiều sâu”, hàng hóa, dịch vụ của doanh nghiệp (DN) phải tạo được thương hiệu riêng để người tiêu dùng nhận dạng và có nhãn hiệu riêng được bảo hộ ở khía cạnh pháp lý là điều sống còn của DN.

Sở hữu trí tuệ (hay tài sản trí tuệ) là một khái niệm đề cập đến những sản phẩm sáng tạo của bộ óc con người. Đó có thể là tác phẩm văn học, nghệ thuật, tác phẩm khoa học, sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, thiết kế bố trí mạch tích hợp bán dẫn, nhãn hiệu, tên thương mại, bí mật kinh doanh, chỉ dẫn địa lý và giống cây trồng... Quyền SHTT là các quyền đối với những sản phẩm sáng tạo nói trên. Trong số các quyền này có 2 quyền thường được nhắc đến là quyền tài sản và quyền nhân thân.

Sở hữu trí tuệ là tài sản kinh doanh vô hình có giá trị, là công cụ cạnh tranh hữu hiệu và năng lực nội sinh hàng đầu cho sự phát triển của DN. Vai trò của SHTT đối với sự phát triển của DN được thể hiện ở các khía cạnh sau:

Thứ nhất, SHTT là hành lang pháp lý giúp các DN bảo vệ tài sản trí tuệ, tránh mọi sự xâm phạm. Đứng trước thực trạng xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ngày càng tinh vi trên thị trường như hiện nay, nếu như không xây dựng

thương hiệu; không có logo, nhãn hiệu sản phẩm, dịch vụ được đăng ký, DN sẽ chịu nhiều thiệt thòi, gây ảnh hưởng lớn đến uy tín thương hiệu và doanh thu của DN. Bởi một khi sản phẩm của DN thành công trên thị trường thì các hoạt động xâm phạm: bắt chước, sao chép mẫu mã, bao bì, thương hiệu sản phẩm, tác phẩm từ các đối thủ cạnh tranh là điều không thể tránh khỏi. Bảo hộ tài sản trí tuệ còn được xem là một tấm “hộ chiếu” giúp DN vươn ra thị trường thế giới. Bên cạnh đó, vấn đề bảo hộ tài sản SHTT còn có vai trò đặc biệt quan trọng ở chỗ, nó giúp DN tránh khỏi những rủi ro pháp lý đặc biệt nghiêm trọng như bị kiện vì xâm phạm tài sản SHTT của chủ sở hữu khác mặc dù DN không hề cố ý. Do vậy thực hiện đăng ký bảo hộ thương hiệu mà DN đã và đang nỗ lực xây dựng giờ đây có thể coi là vấn đề sống còn, đồng thời thể hiện tầm nhìn xa, dài hạn của người đứng đầu DN đó.

Thứ hai, tạo ra lợi thế độc quyền. Ngày nay, với sự ra đời của hàng ngàn DN mỗi ngày, vấn đề bảo hộ quyền sở hữu công nghiệp, xây dựng thương hiệu giúp các DN, cơ sở sản xuất chủ động hơn trong phát triển hoạt động sản xuất kinh doanh, quảng bá sản phẩm và tiếp cận các thị trường tiêu thụ, tạo dấu ấn riêng trong lòng người tiêu dùng, tăng khả năng cạnh tranh của sản phẩm. Đối với các làng nghề cũng vậy, việc bảo hộ quyền sở hữu công nghiệp cho sản phẩm, dịch vụ của các làng nghề đã góp phần bảo vệ các giá trị và thành quả đầu tư của làng nghề, đồng thời là cơ sở vững chắc để các làng nghề tạo dựng, giữ gìn và phát huy danh tiếng, khẳng định thương hiệu, giá trị truyền thống

Thương hiệu mật ong Minh Hóa đã được định danh

Ảnh: TL

của mình. Đây là một phương tiện để thúc đẩy sản xuất, kinh doanh, gia tăng giá trị tài sản cho các làng nghề, nhất là trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay.

Quảng Bình hiện có 29 làng nghề, làng nghề truyền thống được UBND tỉnh công nhận. Trong đó các làng nghề được cấp văn bằng chứng nhận nhãn hiệu tập thể hay nhãn hiệu chứng nhận phải kể đến như: Rượu Tuy Lộc (xã Lộc Thủy, huyện Lệ Thủy); Mây tre đan (xã Quảng Phương, huyện Quảng Trạch); Rượu Vôi Xá (xã Vôi Ninh, huyện Quảng Ninh); Khoai dẻo Hải Ninh (xã Hải Ninh, huyện Quảng Ninh); Nước mắm Quy Đức (xã Đức Trạch, huyện Bố Trạch); Nước mắm Nhân Nam (xã Nhân Trạch, huyện Bố Trạch); Nhãn hiệu “Đồng Hới” cho sản phẩm nước mắm của các xã Quang Phú, Bảo Ninh, phường Hải Thành thuộc thành phố Đồng Hới; Nhãn hiệu Bánh mì xát Tân An cho sản phẩm Bánh mì xát của thôn Tân An, xã Quảng Thanh, huyện Quảng Trạch; Nhãn hiệu “Mật

ong Tuyên Hóa” cho sản phẩm mật ong huyện Tuyên Hóa; Nhãn hiệu “Mật ong Minh Hóa” cho sản phẩm mật ong huyện Minh Hóa... Rồi đây các thương hiệu gắn với tên tuổi của các làng nghề sẽ nổi tiếng cả trong và ngoài tỉnh, thị trường tiêu thụ mở rộng, giá trị sản phẩm tăng cao, tạo thêm việc làm và nguồn thu nhập ổn định cho người dân địa phương, góp phần mang lại lợi ích về kinh tế - xã hội to lớn cho tỉnh nhà.

Thứ ba, thương mại hóa tài sản trí tuệ. Thương mại hóa quyền SHTT là việc tạo ra lợi nhuận từ chính việc khai thác giá trị của quyền sở hữu và quyền sử dụng các đối tượng của quyền SHTT đang được bảo hộ. Đây là một khâu quan trọng đưa SHTT vào cuộc sống. Chính vì vậy DN có thể tạo ra thu nhập để phát triển thông qua các hình thức thương mại hóa quyền SHTT như: chủ sở hữu tự khai thác các quyền của mình, chuyển nhượng quyền sở hữu, chuyển quyền sử dụng (li-xăng), nhượng quyền thương mại và góp vốn bằng quyền

SHTT. SHTT có thể nâng cao đáng kể giá trị doanh nghiệp trong mắt của nhà đầu tư hoặc các tổ chức tài chính và đôi khi đó chính là tài sản quan trọng và có giá trị nhất của DN. Để thương mại hóa thành công, trước tiên doanh nghiệp phải tiến hành đánh giá và định giá được giá trị của tài sản trí tuệ cần khai thác.

Nhận thức được tầm quan trọng của SHTT đối với sự phát triển kinh tế - xã hội, trong thời gian qua thực hiện chức năng quản lý nhà nước về sở hữu trí tuệ, Sở Khoa học và Công nghệ Quảng Bình đã có nhiều hoạt động ý nghĩa và thiết thực nhằm đẩy mạnh hoạt động SHTT ở tỉnh như: phối hợp với Trung tâm nghiên cứu và đào tạo của Cục Sở hữu trí tuệ mở nhiều lớp tập huấn đào tạo về SHTT để nâng cao được nhận thức về Luật SHTT cho các cán bộ quản lý nhà nước của các sở, ban, ngành và cho các DN; tiến hành in và phát 1.000 tờ rơi tuyên truyền đăng ký bảo hộ nhãn hiệu và kiểu dáng công nghiệp; xuất bản 700 cuốn sổ tay SHTT phục vụ DN... Đặc biệt dự án: “Tuyên truyền, phổ biến kiến thức về SHTT trên Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh Quảng Bình” đã xây dựng 24 số Chương trình “Sở hữu trí tuệ và cuộc sống” với gần 50 tin trong bản tin, 20 phóng sự và 4 tọa đàm với nội dung là các hoạt động, sự kiện về SHTT trên toàn quốc và trên địa bàn tỉnh Quảng Bình, qua đó đã góp phần thiết thực để đưa SHTT thực sự đi vào đời sống.

Việc hướng dẫn các tổ chức, cá nhân xác lập quyền sở hữu công nghiệp là một trong các hoạt động quản lý nhà nước về sở hữu công nghiệp của Sở Khoa học và Công nghệ Quảng Bình. Được sự tư vấn, hướng dẫn của các cán bộ chuyên trách về SHTT, các tổ chức và cá nhân có nhu cầu dễ dàng tiếp cận với trình tự, thủ tục để xác lập quyền sở hữu của mình.

Công tác thanh tra, kiểm tra, xử lý vi phạm pháp luật về lĩnh vực SHTT luôn được chú trọng. Các đơn vị chức năng tích cực trong công tác phối hợp kiểm tra, thanh tra, giải

quyết đơn khiếu nại về sở hữu công nghiệp góp phần ngăn chặn các hành vi vi phạm pháp luật như sản xuất kinh doanh hàng giả, hàng nhái, hàng kém chất lượng..., bảo vệ quyền lợi của chủ sở hữu, các tổ chức cá nhân sản xuất, kinh doanh, tạo môi trường cạnh tranh lành mạnh trong sản xuất, kinh doanh trên địa bàn tỉnh và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng, lợi ích nhà nước.

Bên cạnh đó, hoạt động hỗ trợ các cá nhân, tổ chức sản xuất, kinh doanh trong lĩnh vực xác lập và bảo hộ quyền SHTT luôn được quan tâm đúng mức. UBND tỉnh đã ban hành Chương trình Nâng cao năng suất và chất lượng sản phẩm, hàng hóa của DN trên địa bàn tỉnh Quảng Bình giai đoạn 2011-2020 kèm theo Quyết định số 1461/QĐ-UBND ngày 23/6/2011 với mục tiêu tổng quát của Chương trình là nâng cao năng suất, chất lượng sản phẩm, hàng hóa, hiệu quả sản xuất kinh doanh và năng lực cạnh tranh của các DN trên địa bàn tỉnh Quảng Bình. Trong đó nội dung hỗ trợ trong lĩnh vực xác lập và bảo hộ quyền SHTT bao gồm: Cung cấp miễn phí các tài liệu chuyên môn, các văn bản quy định của pháp luật về SHTT do Sở Khoa học và Công nghệ phát hành cho các DN trên địa bàn tỉnh; hỗ trợ tối đa 5.000.000 đồng/ 1 nhãn hiệu hàng hoá đã được cấp giấy chứng nhận đăng ký nhãn hiệu; hỗ trợ tối đa 20.000.000 đồng cho các tổ chức, cá nhân thực hiện đăng ký bảo hộ sáng chế, giải pháp hữu ích, kiểu dáng công nghiệp sau khi có quyết định công nhận độc quyền sở hữu của Cục Sở hữu trí tuệ cấp, số tiền trên được trích từ ngân sách sự nghiệp khoa học của tỉnh.

Nhìn chung, hoạt động quản lý nhà nước về SHTT đã góp phần khuyến khích tạo lập, quản lý nhãn hiệu cho các sản phẩm; tạo nên tên tuổi, uy tín cho sản phẩm để các sản phẩm này có thể vươn xa ra các thị trường ngoài tỉnh; giúp các nhà sản xuất yên tâm mở rộng sản xuất, mở rộng thị trường tiêu thụ, đầu tư cải

Bảng: Hoạt động xác lập quyền SHCN trên địa bàn tỉnh Quảng Bình giai đoạn 2011-2015

Năm	Tổng số doanh nghiệp hoạt động	Tổng số cơ sở kinh tế cá thể phi nông, lâm nghiệp, thủy sản	Tổng số đơn đăng ký SHCN	Tổng số văn bằng được cấp
2011	2.372	57.351	22	23
2012	2.465	62.143	14	19
2013	2.485	63.692	25	12
2014	2.613	65.284	22	20
2015	2.840	66.245	31	17

Nguồn: Niên giám thống kê tỉnh Quảng Bình; Số liệu thống kê của Cục Sở hữu trí tuệ

tiền máy móc thiết bị phục vụ sản xuất, áp dụng dây chuyền thiết bị tiên tiến... Từ đó nâng cao giá trị của sản phẩm hàng hoá, tạo ra các sản phẩm đặc trưng, thế mạnh, góp phần vào sự phát triển kinh tế - xã hội chung cho địa phương.

Tuy nhiên, đến thời điểm này vẫn có nhiều doanh nghiệp vẫn còn thờ ơ với vấn đề SHTT. Đặc biệt là các DN vừa và nhỏ thường có suy nghĩ khi nào làm “đủ ăn” thì mới xây dựng và bảo vệ thương hiệu. Đây là một trong những nguyên nhân khiến nhiều DN không có chỗ đứng trên thị trường. Theo số liệu thống kê, tính đến hết năm 2016, Quảng Bình có 4.766 doanh nghiệp đăng ký, nhưng mới chỉ có 468 đơn đăng ký bảo hộ sở hữu công nghiệp đã nộp và 218 văn bằng bảo hộ đã được Cục Sở hữu trí tuệ cấp; đối tượng được bảo hộ chủ yếu là nhãn hiệu còn các đối tượng khác như sáng chế, giải pháp hữu ích, kiểu dáng công nghiệp... rất hạn chế. Điều đó cho thấy hoạt động xác lập quyền sở hữu công nghiệp của tỉnh còn nhiều hạn chế, chưa tương xứng với tiềm năng và thế mạnh của tỉnh trong khi nền kinh tế đang trong quá trình hội nhập, DN phải đối mặt với nhiều thách thức đó là: Sử dụng các quyền SHTT của người khác; bảo vệ quyền SHTT khi xuất - nhập khẩu hàng hoá và có thể bị ngăn cản xuất khẩu /nhập khẩu bởi quyền SHTT...

Để tiếp tục nâng cao hiệu quả hoạt động xác lập quyền SHTT trên địa bàn tỉnh trong thời gian tới, các cơ quan chức năng có liên quan cần tiếp tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến kiến thức, chính sách và pháp luật về SHTT; tăng cường công tác thông tin tuyên truyền về lợi ích, giải pháp phát huy giá trị tài sản của các văn bằng bảo hộ quyền SHTT DN sản xuất kinh doanh, đồng thời tuyên truyền nâng cao ý thức của người tiêu dùng trong việc đấu tranh chống hàng giả, hàng nhái, hàng vi phạm quyền sở hữu công nghiệp để bảo vệ sức khỏe, tài sản và góp phần lành mạnh hóa thị trường; thường xuyên tổ chức các lớp tập huấn hướng dẫn DN về thủ tục đăng ký quyền sở hữu công nghiệp; tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra việc thực thi luật SHTT; khuyến khích các tổ chức, cá nhân tham gia Chương trình Nâng cao năng suất và chất lượng sản phẩm, hàng hoá của DN trên địa bàn tỉnh Quảng Bình giai đoạn 2011-2020.

Như vậy, vấn đề bảo hộ quyền SHTT có vai trò hết sức quan trọng đối với DN, được xem là chiến lược lâu dài cho sự thành công của DN. Do đó, các tổ chức, cá nhân cần nhanh chóng chủ động đăng ký xác lập quyền sở hữu công nghiệp đối với các tài sản trí tuệ của mình, nó là yếu tố quyết định sự sống còn của DN ■